

SVENSK
Urmakeri-Tidning

Nr 1

Mars 2025

Årg. 133

FACKTIDSKRIFT FÖR SVERIGES URMAKAREFÖRBUND
URMAKARNAS YRKESFÖRBUND SEDAN ÅR 1892

AV URMAKARE FÖR URMAKARE

Porträtt Sophia Reuterdahl

Hovurmakare med mera.

Av Anders Andersson

Inledning

För er som har besökt Stockholms slott en fredag har kanske stött på Sophia Reuterdahl när hon går sin draggrunda. Hon är nämligen hovurmakare som ser till att de 80 klockorna på slottet dras upp och sköts på bästa sätt.

Hur det började

Sophia hade tidigt ett intresse för tekniska prylar. Hon och pappa lekte ibland med ett elektriskt tåg. Redan i 10-års åldern bestämde Sophia sig för att bli urmakare. Urmakeriet ligger i släkten.

Magnus Theodor Reuterdahl (1826-1886). Han gick i lära hos C. L. Malmsjö i Göteborg. Var urfabrikör i Göteborg i några år, sedermera flyttade han till Halmstad där han också var urfabrikör. Morfars farfar.

Johan Adolf Theodor Reuterdahl (1860-1896) var M. T. Reuterdahls son. Adolf var urmakare i Falkenberg. Morfars far.

Johan Fridolf Mauritz Reuterdahl (1892-1965). Fridolf var Sophias morfar. Han föddes i Falkenberg, men flyttade senare till Stockholm. Han arbetade i G. W. Linder Roths urfabrik och Rob. Engströms Ur i Stockholm. Därefter egen uraffär i Grängesberg till 1946. Sedan blev det egen butik på Stora Torget i Sigtuna.

I åttonde klass pryade (som det hette då) eller praktiserade Sophia hos Staflunds Ur och Optik i Vällingby.

Hon började på Polhemsgymnasiets urmakeri-utbildning i Stockholm 1983. Under utbildningen skulle man även göra praktik, det blev en resa till Göteborg för praktik hos Malmsjö's Ur & Optik samt några dagar hos Gerhard Gren.

1985-86 gjorde Sophia ett uppehåll i utbildningen och lyckades få praktikplats hos Gerhard Gren som då hade sin verkstad i Partille. Hon fick vara med vid några större renoveringsprojekt, bland annat Risings ur i Göteborgs domkyrka, tornuret i Tomtens tekniska fabrik i Gårda (Tomteskur, Tomteblöss och Häxans putsmedel) samt proberuret som De gamla Urens vänner i Göteborg skänkte till Göteborgs stad som senare sattes upp i Dicksonska palatset.

1987 gjorde hon klart sitt tredje år vid urmakarskolan.

Efter utbildningen jobbade Sophia i flera olika uraffärer bland annat Lindells Ur & Optik på Birger Jarlsgatan. Där träffade hon bland annat kändisar som Siw Malmqvist och Tommy Berggren.

Nu var det dags för större förändringar. Sophia hade bestämt sig för att bli egen företagare. Hon hittade en lämplig lokal i Gamla Enskede i september -96. Hon startade butik och urmakeri. Arbetet i urmakeriet tog mer och mer tid och 2013 upphörde försäljningen av klockor.

Slotts- och hovurmakare

Kjell Petterson var slotts-urmakare i 18 år. När Kjell bestämt sig för att sluta handplockades Sophia av Kungliga Husgerådskammaren för att bli hans efterträdare. Kjell hade butik på Flemminggatan där Sophia under skoltiden på 80-talet ibland hjälpte till. 2013 tillträdde Sophia som slotts-urmakare, 2017 blev hon utnämnd av kung Carl XVI Gustaf till hovurmakare.

Sophia har ett eget rum på Stockholms slott där hon kan utföra mindre arbeten. Under en renovering förvaras fodral och urtavla här samt de delar till urverket som redan är klara. Här provkörs och testas de färdiga reparationerna.

De stora renoveringsjobben utförs på verkstaden i Enskede. Eftersom Sophia ansvarar för klockorna på de elva kungliga slotten finns det alltid pågående renoveringar. Sophia drar upp klockorna på det kungliga slottet i Stockholm, de övriga 10 slottens klockor dras upp av personal på respektive slott. Men det är Sophias ansvar att sköta alla klockornas underhåll i dessa slott.

När jag besökte Sophia i verkstaden under våren -23 höll hon på med en renovering av "natturet" i Stora gästväningen på Stockholms slott. Den är tillverkad av Charles Gretton ca 1690.

Det är ett rikt dekorerat bordsur med spindelgång.

Den bakre verkbottnen har en fantastisk gravyr.

Klockan är försedd med en nattavstängning av slaget. Man kan repetera slaget genom att dra i en snodd som hänger ned under fodralet.

På nästa uppslag kan du se Sophias bilder i ett collage före och efter renoveringen av denna härliga klocka.

Sophia Reuterdahls Urmakeri har fått uppdraget att sköta slottens klockor av Kungliga Husgerådskammaren. Tillsammans bestämmer de vilken klocka som står näst på tur för renovering. Det kan vara en klocka som Sophia upptäcker börjar gå konstigt eller stannar. Alla klockorna på slottet har en funktion där de är placerade. När en klocka behöver renoveras finns det ett "lager" av ersättningsur så att det inte blir ett tomrum under renoveringstiden.

När man bestämt vilken klocka som ska renoveras kontaktas utöver urmakaren Sophia fler specialister för de olika arbetsuppgifterna som behövs för att renovera till exempel fodralet eller urtavlan.

Under renoveringens gång dokumenterar Sophia data för urverket. Bland annat räknar hon tänder och mäter diametrar på tappar, hjul och drivar.

Unikt arbete

Sophia "träffar" klockorna på slottet en gång i veckan. Hon kan följa sina renoveringar varje vecka, få av oss kan följa sina reparationer under en lång tid.

En hel dags arbete åtgår enbart till att dra klockorna, plus den tid som krävs i verkstaden för att kunna göra ett fullgott arbete med alla utmaningar.

Tack vare Sophias noggrannhet och väl utförda reparationer går de flesta klockorna på slottet otroligt rätt. Många av uren har flera hundra år på nacken, men de har blivit noggrant omskött av Sophias föregångare. Kvaliteten på urverken är oftast av högsta klass för sin tid.

För att klockorna ska gå rätt lägger Sophia ner mycket tid på alla delar vid pendeln. Till exempel kan hon fodra om hålen för tråden om pendeln är trådupphängd, hålen för tråden ska vara så små och tajta som möjligt. Gaffeln på pendelföraren ses över så att inget onödigt glapp finns och kontaktytorna mot pendeln slipas och poleras.

-Jag är noga med att tajta till alla slitage. Försöker hitta alla kraftförluster, alla lagerhål glättas för att ytan ska bli hård. Alla lager måste ha lagom mycket spel. Det är viktigt för att klockan ska fungera väl säger Sophia.

-Att vara hovurmakare ingår i livet, det är som att ta hand om sina barn.

Andra uppdrag

Sedan 2015 gör Sophia renoveringar av uren i Sveriges Riksbanks lokaler.

Hon är även Kunglig hovleverantör.

30/3 2022 blev Sophia invald i The Worshipful Company of Clockmakers i London.

Ledamot i Yrkesnämnden.

Engagerad i föreningen Skråhantverkarna med styrelseuppdrag.

Sophia är även engagerad med styrelseuppdrag i Stockholms Urmakare Ämbete som bildades redan 1695.

Som kuriosas kan nämnas att Ämbetet 1967 reste en minnessten över Jean Fredman på Adolf Fredriks kyrkogård vid Sveavägen (han med epistlarna som var kompis med Bellman). Vid hans dödsdag 9/5 hålls en liten ceremoni och det dricks traditionsenligt gravöl. På bilden syns förutom Sophia även slagverkaren Leif Karlsson. Han spelar på klangskåls-instrumentet som tillverkades till invigningen av klockutställningen "I Tiden" på Stockholms slott 2016.

Bilder: Sophia Reuter Dahl och Anders Andersson.

